

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.06.1998, sp. zn. 2 Cdon 1900/97, ECLI:CZ:NS:1998:2.CDON.1900.1997.1

Číslo: 69/2001

Právní věta:

K vadě podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř. (ve znění účinném před 1. 1. 2001) přihlíží dovolací soud jen tehdy, byla-li v průběhu řízení nesprávným postupem soudu odňata možnost jednat před soudem dovolateli. *)

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.06.1998

Spisová značka: 2 Cdon 1900/97

Číslo rozhodnutí: 69

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Řízení před soudem

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobkyně se domáhala, aby bylo žalovaným uloženo zaplatit jí „Kčs 22 900“ s 3% úrokem z prodlení od 9. 6. 1992 do zaplacení. Žalobu odůvodnila tím, že žalovanou částku obdržel první žalovaný od žalobkyně na základě smlouvy o poskytnutí stabilizačního příspěvku na složení členského podílu do SBD V., za účelem zakoupení družstevního stabilizačního bytu. První žalovaný se zároveň zavázal, že bude u žalobkyně pracovat nepřetržitě po dobu 15 let, a že při nedodržení sjednaných podmínek poskytnutý stabilizační příspěvek vrátí ke dni skončení pracovního poměru. Druhý a třetí žalovaní převzali za splnění této povinnosti záruku. První žalovaný přestal u žalobkyně pracovat ke dni 24. 6. 1991 a přestože byl, stejně jako druhý a třetí žalovaný, písemně vyzván k úhradě žalované částky, svou povinnost žádný z žalovaných nesplnil.

O k r e s n í s o u d v Ostravě rozsudkem ze dne 18. 1. 1996 žalobě vyhověl s tím, že plněním jednoho z žalovaných zaniká v rozsahu plnění povinností plnění žalovaných ostatních, a rozhodl, že žalovaní jsou povinni zaplatit žalobkyni na nákladech řízení částku 2036 Kč k rukám JUDr. P. Z., advokáta. Ve věci samé vycházel z toho, že první žalovaný nedodržel podmínku sjednanou ve smlouvě o půjčce ze dne 21. 10. 1983, podle níž se zavázal pracovat u žalobkyně v důlní profesi v podzemí nepřetržitě po dobu 15 let. V důsledku toho mu vznikla povinnost vrátit žalovanou částku. Námitka prvního žalovaného, že neměl jiné řešení, když nechtěl pracovat na jiných dolech po havárii na dole Z., podle

soudu prvního stupně neobstojí proto, že nebyly prokázány důvody uvedené v ustanovení § 12 odst. 11 písm. b) vyhlášky č. 1/1982 Sb., kdy se vrácení příspěvku před uplynutím smluvené doby stabilizačního závazku nevyžaduje. Spolu s prvním žalovaným byli žalovanou částku zavázáni zaplatit i žalovaní druhý a třetí, kteří dobrovolně, jakožto ručitelé, vzali na sebe vůči věřiteli (žalobkyni) povinnost, že pohledávku uspokojí, jestliže ji neuspokojí dlužník (první žalovaný).

K odvolání druhého a třetího žalovaného K r a j s k ý s o u d v Ostravě rozsudkem ze dne 24. 9. 1996 rozsudek soudu prvního stupně ve vztahu mezi žalobkyní a druhým a třetím žalovaným potvrdil, a rozhodl, že druhý a třetí žalovaní jsou povinni zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů odvolacího řízení 1400 Kč „na účet“ JUDr. P. Z., advokáta. Shodně se soudem prvního stupně vycházel z toho, že první žalovaný nesplnil svůj závazek pracovat u právního předchůdce žalobkyně po dobu 15 let od uzavření smlouvy, a nesplnil ani povinnost vrátit půjčku do 6 měsíců od ukončení pracovního poměru, a že ani druhý a třetí žalovaní „z titulu ručení“ dosud žalobkyni žádnou částku nezaplatili.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podali druhý a třetí žalovaný dovolání. Jeho přípustnost dovozují z toho, že se v projednávaném případě jedná o věc pracovní, a proto měl před soudem prvního stupně rozhodovat senát a nikoli samosoudce, a že svým postupem odvolací soud odňal prvnímu žalovanému možnost jednat před soudem, když vycházel z toho, že první žalovaný není účastníkem odvolacího řízení, neboť si nepodal odvolání, a že žalovaní by měli mít možnost domáhat se dle zákona č. 58/1969 Sb. náhrady škody a „za použití analogie bylo možno v minulosti podat stížnost pro porušení zákona dle § 236 a násl. o. s. ř., nyní však v důsledku novely zmíněného zákonného předpisu by došlo k vyloučení možnosti dobrat se posouzení nezákonnosti rozsudků kteréhokoliv soudu“. Ve věci samé vytýkají odvolacímu soudu, že věc nesprávně právně posoudil, když vycházel z toho, že se v projednávaném případě jedná o dva právní vztahy, které nejsou na sobě závislé (pracovní smlouva na dobu určitou v trvání 15 let a smlouva o půjčce finančních prostředků na úhradu členského podílu stavebnímu bytovému družstvu). Ve skutečnosti však jde o vzájemně související právní vztahy. Z důvodu této spjatosti obou právních vztahů měl soud učinit závěr, že, je-li neplatná pracovní smlouva pro sjednanou délku pracovního poměru, měla být za neplatnou považována i smlouva o půjčce, která s ní souvisí. Podle názoru dovolatelů se oba soudy měly také zabývat příčinou, proč první žalovaný „nesplnil svou povinnost co do délky pracovní povinnosti“. Jsou přesvědčeni, že by dovolací soud měl posoudit otázku, „zda vyhláška č. 1/82 Sb. není v rozporu s některými ustanoveními zákoníku práce“, „zda při posuzování pracovněprávního vztahu, uzavřeného na dobu určitou, nadále platí směrnice Federálního ministerstva práce a sociálních věcí z 20. 8. 1979 a též rozhodnutí Nejvyššího soudu, ve vztahu k neplatnosti pracovních poměrů sjednaných na dobu určitou s nepřiměřenou délkou trvání tohoto pracovního poměru“ a „zda vzhledem k ustanovení § 3 zákona č. 58/1969 Sb. je možno připustit i další možnost podání dovolání“. Navrhli, aby rozsudek odvolacího soudu i rozsudek soudu prvního stupně byly zrušeny a věc byla vrácena okresnímu soudu k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., přezkoumal napadené rozhodnutí ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř. a dospěl k závěru, že dovolání směřuje proti rozhodnutí, proti němuž není tento mimořádný opravný prostředek přípustný. Proto dovolání odmítl.

Z odůvodnění:

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Dovolání je přípustné proti rozhodnutí odvolacího soudu (s výjimkou rozsudků, kterými bylo vysloveno, že se manželství rozvádí, že je neplatné nebo že zde není), jestliže trpí vadami uvedenými

v ustanovení § 237 odst. 1 o. s. ř.

Námitka žalovaných, že odvolací soud svým postupem odňal prvnímu žalovanému možnost jednat před soudem, když vycházel z toho, že první žalovaný není účastníkem odvolacího řízení, neboť si nepodal odvolání, není důvodná.

Podle ustanovení § 240 odst.1, věty první, o. s. ř. účastník může podat dovolání do jednoho měsíce od právní moci rozhodnutí odvolacího soudu u soudu, který rozhodoval v prvním stupni.

Z obecného závěru, že k dovolání jsou legitimováni účastníci řízení, nelze dovozovat, že by dovolání mohl podat každý účastník řízení. Z povahy dovolání jakožto opravného prostředku plyne, že dovolání může podat jen ten účastník, kterému nebylo rozhodnutím odvolacího soudu plně vyhověno, popřípadě kterému byla tímto rozhodnutím způsobena jiná určitá újma na jeho právech. Rozhodujícím přitom je výrok rozhodnutí odvolacího soudu, protože existenci případné újmy lze posuzovat jen z procesního hlediska. Při tomto posuzování také nelze brát v úvahu subjektivní přesvědčení účastníka řízení, ale jen objektivní skutečnost, že rozhodnutím soudu mu byla způsobena určitá, třeba i nepříliš významná újma, kterou lze odstranit zrušením napadeného rozhodnutí.

Uvedené zásady je třeba použít i tehdy, trpí-li rozhodnutí odvolacího soudu některou z vad uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 o. s. ř. Ze samotné skutečnosti, že rozhodnutí odvolacího soudu trpí takovou vadou, nelze dovozovat, že by tím byla způsobena všem účastníkům řízení určitá újma na jejich právech. Z povahy sporného řízení, jakožto řízení charakterizovaného tím, že zde proti sobě stojí dva subjekty s opačnými zájmy na výsledku řízení vyplývá, že každý z účastníků má svůj vlastní (většinou od opačného účastníka odlišný) zájem nejen na tom jaké důkazy mají být provedeny, ale i jakým způsobem mají být provedeny a logicky vzato i zájem na tom, zda vůbec budou provedeny a jak bude řízení před soudem probíhat. Je přirozené, že účastník, který je spokojen s výsledkem řízení, nepocituje jako újmu na svých právech skutečnost, že mohlo dojít v jeho neprospěch k porušení procesních předpisů. V rozporu s uvedeným principem řízení by naopak bylo, pokud by se účastník, v jehož neprospěch k žádnému porušení procesního předpisu nedošlo, mohl takového porušení, jež bylo učiněno v neprospěch jiného účastníka řízení domáhat proto, aby dosáhl příznivějšího výsledku ve svůj prospěch. Tento závěr nutno aplikovat i na ustanovení § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř. Slova zákona o přípustnosti dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže účastník řízení byla v průběhu řízení nesprávným postupem soudu odňata možnost jednat před soudem (§ 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř.) je proto třeba vyložit tak, že odnětí možnosti jednat před soudem se musí týkat toho účastníka, který se této vady řízení dovolává. Opačný závěr nelze dovodit ani z toho, že dovolací soud při svém rozhodování přihlíží k vadám uvedeným v § 237 odst. 1 o. s. ř. též z úřední povinnosti (§ 242 odst. 1 o. s. ř.). I v tomto případě platí shora uvedené, totiž že dovolání se může domáhat jen ten účastník, jemuž byla rozhodnutím (případně postupem) soudu způsobena újma. Byla-li proto újma způsobena účastníkovi odlišnému od dovolatele, nelze k případné vadě uvedené v ustanovení § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř. přihlížet.

Při posouzení otázky, zda odvoláním, které podali druhý a třetí žalovaný, byl napaden rozsudek soudu prvního stupně také ve vztahu k prvnímu žalovanému, a zda první žalovaný byl či nebyl účastníkem odvolacího řízení, nutno především zvažovat, jaké procesní důsledky má skutečnost, že na straně žalované v řízení vystupovali tři účastníci. Uvedená procesní situace je upravena ustanovením § 91 o. s. ř., podle něhož, je-li navrhovatelů nebo odpůrců v jedné věci několik, jedná v řízení každý z nich sám za sebe (§ 91 odst. 1 o. s. ř.). Jestliže však jde o taková společná práva nebo povinnosti, že se rozsudek musí vztahovat na všechny účastníky, kteří vystupují na jedné straně, platí úkony jednoho z nich i pro ostatní. Ke změně návrhu k jeho vzetí zpět a k uzavření smíru je však třeba souhlasu všech účastníků, kteří vystupují na jedné straně (§ 91 odst. 2 o. s. ř.).

Zatímco v ustanovení § 91 odst. 1 o. s. ř. jde o tzv. společenství samostatné (formální), jež je charakterizováno zejména tím, že právo a povinnost každého společníka lze a je třeba posuzovat a o nich rozhodovat nezávisle od práva či povinnosti ostatních společníků a které vzniká zpravidla tím, že žalobu podá více osob, že v žalobě je označeno více žalovaných, že do řízení přistoupí další žalobce nebo žalovaný, případně tak, že soud spojí dvě nebo více věcí ke společnému projednání a rozhodnutí, ustanovení § 91 odst. 2 o. s. ř. se týká tzv. společenství nerozlučného. O nerozlučné společenství jde tam, kde se účinek rozsudku musí vztahovat na všechny společníky, tedy tam, kde účastníci mají taková společná práva nebo povinnosti, o něž v řízení jde, jež jsou nedílné povahy. To znamená, že je třeba vydat ohledně všech společníků jediné rozhodnutí a to pro všechny buď příznivé nebo nepříznivé. Není proto možné, aby žalobě ve vztahu k jednomu ze společníků bylo vyhověno a ve vztahu k druhému společníkovi aby byla žaloba zamítnuta. Jedině u tohoto (nerozlučného) společenství platí, že úkony jednoho ze společníků zavazují všechny společníky.

V projednávané věci bylo předmětem řízení rozhodnutí o tom, zda první žalovaný je povinen žalobci zaplatit částku 22 900 Kč s příslušenstvím a zda stejná povinnost, vyplývající ovšem z jiného právního důvodu (z ručitelského závazku), může být uložena také druhému a třetímu žalovanému. Již ze samotné charakteristiky hmotněprávního vztahu, který byl předmětem řízení (ve vztahu k prvnímu žalovanému plnění ze smlouvy o půjčce, zatímco ve vztahu ke druhému a třetímu žalovanému plnění ze smlouvy o ručení) vyplývá, že ohledně každého z žalovaných se jedná o samostatný právní nárok, o němž může být rozhodnuto samostatně nejen ve smyslu vydání samostatného rozhodnutí ve vztahu ke každému z žalovaných, ale i v tom smyslu, že teprve poté, co bude vyjasněna důvodnost nároku vůči prvnímu žalovanému, je možno posuzovat nárok vůči žalovaným druhému a třetímu. Z povahy uplatněných nároků zároveň vyplývá, že i v případě, že žalobě bude vyhověno proti prvnímu žalovanému, může být žaloba proti druhému, případně třetímu žalovanému zamítnuta. Jde tedy zjevně o případ společenství samostatného. Proto také úkon druhého a třetího žalovaného, spočívající v podání odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně, se nevztahuje na prvního žalovaného, ve vztahu ke kterému rozsudek soudu prvního stupně nabyl právní moci bez ohledu na odvolání, jež podali druhý a třetí žalovaní (srov. § 159 odst. 1 o. s. ř.). Tím také zanikla účast prvního žalovaného v řízení. Nebyl-li první žalovaný účastníkem odvolacího řízení, je úvaha o tom, že by mu mohla být postupem odvolacího soudu odňata možnost jednat před soudem ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř., pojmově vyloučena, neboť odnětí možnosti jednat před soudem se může týkat jen účastníka řízení.

Důvodná není ani námitka dovolatelů, že rozsudek odvolacího soudu je postižen vadou uvedenou v ustanovení § 237 odst. 1 písm. g) o. s. ř., jež má spočívat v tom, že soud byl nesprávně obsazen.

Podle ustanovení § 36a odst. 1 písm. a) o. s. ř. v řízení před okresním soudem ve věcech pracovních jedná a rozhoduje senát. Pro posouzení otázky zda je řízení postiženo vadou uvedenou v ustanovení § 237 odst. 1 písm. g) o. s. ř., spočívající v tom, že soud byl nesprávně obsazen, je tedy rozhodující posouzení, zda v projednávané věci šlo o věc pracovní.

Vztahy pracovními má zákon na mysli vztahy upravené především v zákoníku práce a jej přímo provádějících předpisech, ale i v jiných předpisech, které upravují vztahy mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, jež vyplývají z pracovního nebo obdobného poměru.

Právním rámcem, jenž je založen v žalobě vylíčenými skutkovými okolnostmi, ve kterém se odvíjí spor mezi žalobkyní a žalovanými, je vztah vyplývající z uzavření smlouvy o poskytnutí stabilizační půjčky podle vyhlášky č. 1/1982 Sb. a z na něj navazujících smluv o ručení za závazky plynoucí prvnímu žalovanému z uvedené smlouvy o stabilizační půjčce. Z hlediska právního posouzení, které lze logicky vztáhnout na skutek v žalobě takto vymezený, platí, že jen v rámci tohoto vztahu, tedy vztahu vzniklého ze smlouvy o půjčce a ze smlouvy o ručení, soud posuzuje práva a povinnosti účastníků v tomto řízení. Tyto právní vztahy, založené zmíněnými smlouvami však nejsou právními

vztahy, jež by vyplývaly z pracovního vztahu mezi žalobkyní a žalovanými. Smlouva o půjčce, stejně jako ručitelství závazek, jsou typickými vztahy občanskoprávními a na tomto závěru nemůže nic změnit ani skutečnost, že podle úpravy obsažené ve vyhlášce č. 1/1982 Sb. je podmínkou pro uzavření této smlouvy skutečnost, že věřitel a dlužník musí být ve vzájemném zaměstnaneckém poměru. V soudní praxi není pochybnosti o tom, že takto založený právní vztah je vztahem občanskoprávním, přičemž ustanovení vyhlášky jsou vůči občanskému zákoníku v poměru speciality. Jestliže proto o tomto právním vztahu mezi žalobkyní a žalovanými rozhodl okresní soud samosoudcem, nejednalo se o nesprávné obsazení soudu ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. g) o. s. ř. ve vztahu k ustanovení § 36a odst. 1 písm. a) o. s. ř.

Souhlasit nelze ani s námitkou dovolatele, že by dovolání mělo být přípustné proto, že „všichni žalovaní považují rozsudky okresního soudu za nezákonné“ a proto by „měli mít možnost domáhat se dle zákona č. 58/1969 Sb. náhrady škody“, a že v těchto případech „za použití analogie bylo možno v minulosti podat stížnost pro porušení zákona dle § 236 a násl. o. s. ř.“.

Ustanovení části čtvrté, hlavy třetí občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 1991 (před účinností zákona č. 519/1991 Sb.), jež upravují dovolání, nahradila do té doby platící ustanovení o. s. ř., o stížnosti pro porušení zákona. Znamená to, že s účinností od 1. 1. 1992 nebylo možno stížnosti pro porušení zákona využívat (s výjimkami uvedenými v ustanovení čl. III. bod 1. písm. b/, c/ zákona č. 519/1991 Sb., které se týkaly stížností pro porušení zákona podaných do 1. 1. 1992 a podnětů k podání stížnosti pro porušení zákona, jež došly na orgány prokuratury nebo na Ministerstva spravedlnosti republik do 1. 1. 1992), neboť jako institut občanského soudního řízení přestala existovat. Dovoláním podle ustanovení § 236 a násl. o. s. ř. lze napadnout pravomocná rozhodnutí soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.). Přípustnost dovolání je upravena v ustanovení § 237 až 239 o. s. ř., přičemž žádné z těchto ustanovení neupravuje přípustnost dovolání jen proto, že účastník považuje rozsudek soudu prvního stupně za nezákonný nebo proto, že by proti němu podle dřívějších právních předpisů za použití analogie bylo možno podat stížnost pro porušení zákona.

Protože napadený rozsudek netrpí vadou uvedenou v ustanovení § 237 odst. 1 písm. f), g) o. s. ř., protože dovolatelé netvrdí a ani z obsahu spisu nevyplývá, že by byl postížen jinou, v ustanovení § 237 odst. 1 o. s. ř. uvedenou, vadou a protože z hledisek uvedených v ustanovení § 238 odst. 1 a 239 o. s. ř. dovolání není přípustné, Nejvyšší soud dovolání žalovaných – aniž by se mohl věcí dále zabývat – podle ustanovení § 243b odst. 4, věty první, a § 218 odst. 1 písm. c) o. s. ř. odmítl. Podle ustanovení § 243a odst. 1, věty první, o. s. ř. o dovolání rozhodl bez jednání.

**) Vyslovené závěry se uplatní též při výkladu ustanovení § 229 odst. 3 a § 242 odst. 3 o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2001.*